

METSIEN SUOJELUSTA SUOMESSA

Ari Meriruoko, Metsähallitus Luontopalvelut

 METSÄHALLITUS

Luonnonsuojelun historiaa...

- Ensimmäiset luonnonsuojelualueet Mallan luonnonpuisto (1916) sekä Pallas-Ounastunturin ja Pyhätunturin kansallispuistot (1938)
- Merkittäviä kansallis- ja luonnonpuistoja perustettiin v. 1956, ([Liesjärven](#), [Linnansaaren](#), [Pyhä-Häkin](#), [Petkeljärven](#), [Rokuan](#), [Oulangan](#) ja [Lemmenjoen](#) kansallispuistot)
- Kansallispuisto-ohjelma 1970-luvun lopulla , tuloksena mm. [Helvetinjärven](#), [Hiidenportin](#), [Isojärven](#), [Itäisen Suomenlahden](#), [Kauhanevan-Pohjankankaan](#), [Lauhanvuoren](#), [Patvinsuon](#), [Riisitunturin](#), [Salamajärven](#), [Seitsemisen](#) ja [Tiilikkajärven](#) kansallispuistojen perustaminen vuonna 1982.
- 1980 luvulla:
 - Soidensuojeluohjelma
 - Lintuvesien suojeluohjelma
 - Harjujen suojeluohjelma
 - Lehtojensuojeluohjelma
 - Erämaalaki
 - Rantojensuojeluohjelma
 - Vanhojen metsien suojeluohjelma
 - Natura 2000 ohjelma
 - Soidensuojelun täydentäminen (2015...

Toteutus valtion luonnonsuojelualueeksi ja suojelualuekiinteistöksi

- Luonnonsuojelualueet perustetaan luonnonsuojelulain nojalla
- Ls-lait v. 1927, v. 1996 ja v. 2011 ls-lain osauudistus
- Kansallis- ja luonnonpuistot perustetaan lailla ja vain valtion maalle, pinta-ala vähintään 1000 ha
- Muut luonnonsuojelualueet perustetaan YM:n tai VN:n asetuksella
- Rauhoitussäännökset kaikille alueille ls- lain pykälistä 13 § - 18 §

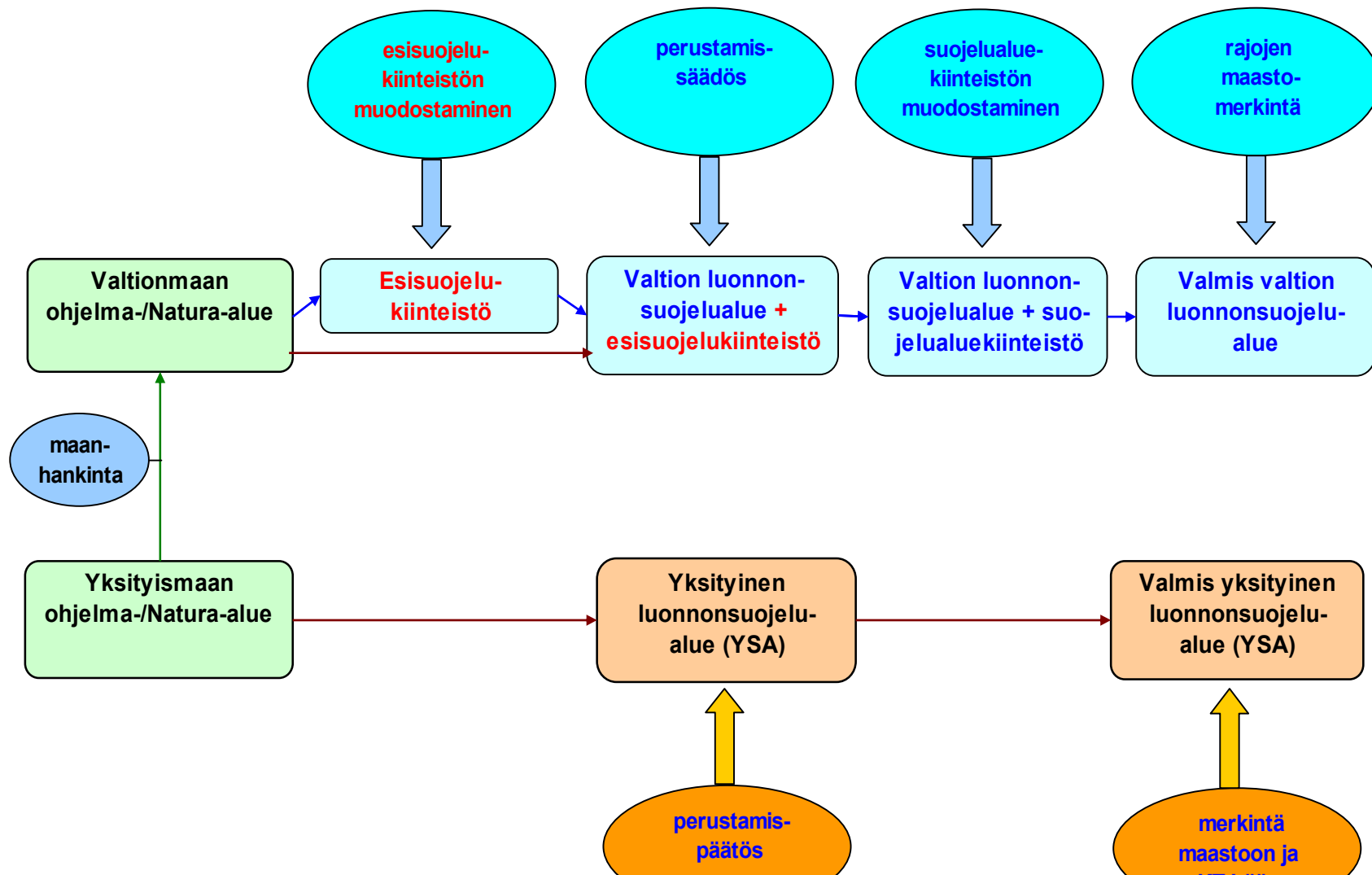
Yksityinen maanomistaja voi myydä kansalliseen luonnonsuojeluohjelmaan tai Natura 2000 -verkostoon sisältyvän alueensa valtiolle käypään hintaan tai rauhoittaa sen yksityisenä luonnonsuojelualueena korvausta vastaan

Alue voidaan rauhoittaa myös määräajaksi.

- Kun maanomistaja myy omistamansa alueen valtiolle, hän saa alueesta niin sanotun käyvän hinnan mukaisen korvauksen. Hinnan arvioimiseen käytetään markkinoilta saatavia kauppahintatilastoja ja puun hintatilastoja. Kauppahinnasta sovitaan maanomistajan ja ELY-keskuksen välillä.
- Maanomistaja voi saada korvauksen yksityisen luonnonsuojelualueen perustamisesta tai alueen määräaikaisesta rauhoittamisesta aiheutuvasta taloudellisesta menetyksestä. Korvauksesta sovitaan maanomistajan ja ELY-keskuksen kesken ennen rauhoituspäätöksen antamista.
- Jos luonnonsuojelualue on perustettu ilman maanomistajan suostumusta, maksetaan korvaus silloin kun rauhoituksesta aiheutuu merkittävää haittaa. Mikäli korvauksesta ei ole voitu sopia, maanomistajan on haettava maanmittaustoimistolta lunastustoimitusta korvauksen määrittämiseksi.

Luonnonsuojelualueiden perustamisen säädösvalmistelu

- Käynnissä olevat säädösvalmistelut
- Ympäristöministeriö, yhdessä Metsähallituksen kanssa, valmistelee asetuksia, joilla perustetaan luonnonsuojelualueiksi valtion omistamia ja jo aiemmin suojeluun varattuja alueita. Kaikkiaan alueita tullaan perustamaan noin 700 000 hehtaaria. Säädöksiä valmistellaan yhteistyössä keskeisten alueellisten ja paikallisten tahojen kanssa. Suunnitelmiin liittyvistä näkemyksistä käydään keskusteluja muun muassa maakunnan, kuntien sekä metsästys- ja luonnonsuojelujärjestöjen kanssa. Uusien luonnonsuojelualueiden asetuseronnokset lähetetään lausuntokierrokselle ennen valtioneuvoston käsittelyä.

Natura 2000 -verkosto turvaa monimuotoisuutta

- Euroopan unioni pyrkii pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden kadon alueellaan. Yksi tärkeimmistä keinoista päästä tavoitteeseen on Natura 2000 -verkosto
 - Suomen Natura-alueet
 - Suomessa Natura 2000-verkosto kattaa viisi miljoonaa hehtaaria. Tästä maa-alueita on kolme neljäsosaa ja vesialueita yksi neljäsosa. Kaikkiaan alueita on 1866, joista 87 Ahvenenmaalla. Pohjoisin Lappi kuuluu alpiiniseen vyöhykkeeseen, muu Suomi boreaaliseen.
 - Luontodirektiivin mukaisia SAC-alueita on Suomessa 1721. Ne kattavat noin 4,8 miljoonaa hehtaaria eli noin 12,4 % Suomen kokonaispinta-alasta. Lintudirektiivin mukaisia SPA-alueita on 470, ja niiden pinta-ala on 3,19 miljoonaa hehtaaria eli noin 8,2 % maan kokonaispinta-alasta. SAC- ja SPA-alueet ovat osittain päällekkäisiä.
 - Euroopan unionin luontodirektiivissä on lueteltu 69 Suomessa esiintyvää luontotyyppiä, joita suojellaan Natura 2000 -verkostolla, metsäiset luontotyypit alla:
 - 9010 Luonnonmetsät* Boreaaliset luonnonmetsät* Western taiga
 - 9030 Maankohoamisrannikon primäärisuksessiovaiheiden luonnontilaiset metsät
 - 9050 Lehdot Boreaaliset lehdot
 - 9020 Jalopuumetsät* Fennoskandian hemiboreaaliset luontaiset jalopuumetsät
 - 9180 Raviini- ja rinnelehdot
 - 9190 Vanhat tammimetsät
 - 91D0 Puustoiset suot
 - 91E0 Tulvametsät
 - 9060 Harjumetsät Harjumuodostumien metsäiset luontotyypit
 - 9070 Hakamaat ja kaskilaitumet

Biodiversiteetin säilyttämisen toimintaohjelmat

YK:n yleissopimus vuonna 1992 (Convention on Biological Diversity, CBD)

- Sopimuksen tavoitteena on biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön edistäminen sekä geenivaroista saadun hyödyn tasapuolinen ja oikeudenmukainen jako. Sopimukseen on liittynyt 194 maata. Suomi laati ensimmäisen biodiversiteettiohjelmansa vuosille 1997 - 2005. Luonnon monimuotoisuuden ja kestävän käytön strategia on laadittu vuosille 2006 - 16.
- [Suomen kansallinen strategia ja toimintaohjelma vuoteen 2020](#)
- [Luonnon puolesta - ihmisen hyväksi. Suomen luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön toimintaohjelma 2013-2020](#)
- <https://www.luonnontila.fi/toimintaohjelma/toimintaohjelma/yhteenvedo-toimenpiteista>
 - 105 strategista toimenpidettä, koskevat mm. viestintää, opetusta, lainsäädäntöä, luonnonsuojelualueita, eutukijärjestelmää, ympäristörikoksia, tietoa uhanalaisista lajeista jne...

Suomen lajien Punainen lista 2019

Suomen lajien uhanalaisuus on arvioitu nyt viidettä kertaa. Arviointi on toteutettu asiantuntijatyöryhmissä noin 180 asiantuntijan voimin. Mittavan työn tuloksena on syntynyt Suomen lajien Punainen kirja, joka sisältää arvion lähes 22 500 lajin uhanalaisuudesta ja tulevaisuuden näkymistä.

<https://www.ymparisto.fi/punainenlista>

- Uusi eliölajien uhanalaisuusarviointi osoittaa Suomen luonnon köyhtyvän edelleen. Arvioituista yli 22 000 lajista 11,9 % on uhanalaisia, kun edellisessä arvioinnissa osuus oli 10,5 %. Uhanalaisia on kaikissa lajiryhmissä, suhteellisesti eniten linnuissa ja sammalissa. Suurin syy uhanalaistumiseen on lajien elinympäristöjen väheneminen ja laadullinen heikkeneminen.
- Nopeinta uhanalaistuminen on tuntureilla, soilla, vesissä ja kallioilla. Niiden lajistossa on tapahtunut vain yksittäisiä muutoksia parempaan. Tunturilajeista uhattuina ovat etenkin perhoset ja putkilokasvit, jotka kärsivät muun muassa ilmastomuutoksen vaikutuksista.
- Enemmistö uhanalaisista lajeista elää metsissä ja perinneympäristöissä sekä muissa ihmistoiminnan vaikutuksesta syntyneissä ympäristöissä.
- Lajien uhanalaistumiseen ovat vaikuttaneet merkittävimmin metsäelinympäristöjen muutokset, jotka ovat ensisijainen uhanalaisuuden syy 733 lajille. Yleisimpiä niistä ovat metsien uudistamis- ja hoitotoimet, vanhojen metsien ja kookkaiden puiden sekä lahoppuun väheneminen.

Metsien suojelukokonaisuus muodostuu luonnonsuojelualueista ja talousmetsien säilytettävistä/hoidettavista luontokohteista

Monimuotoisuuden kannalta kaikkein merkittävimmät luontokohteet on suojeltu metsälailta tai luonnonsuojeluilta.

• 1. Metsälain erityisen arvokkaat elinympäristöt

- Metsälain 10 §:n perusteella rauhoitettuja erityisen arvokkaita elinympäristöjä ovat
- Lähteiden, purojen ja pysyvän vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä enintään 0,5 hehtaarin suuruisten lampien välittömät lähiympäristöt, joiden ominaispiirteitä ovat veden läheisyydestä ja puu- ja pensaskerroksesta johtuvat erityiset kasvuolosuhteet ja pienilmasto;
- Suoelinympäristöt, joiden yhteinen ominaispiirre on luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen vesitalous:
 - lehto- ja ruohokorvet, joiden ominaispiirteitä ovat rehevä ja vaateliias kasvillisuus, erirakenteinen puusto ja pensaskasvillisuus;
 - yhtenäiset metsäkorte- ja muurainkorvet, joiden ominaispiirteitä ovat erirakenteinen puusto ja yhtenäisen metsäkorte- tai muurainkasvillisuuden vallitsevuus;
 - letot, joiden ominaispiirteitä ovat maaperän runsasravinteisuus, puuston vähäinen määrä ja vaateliias kasvillisuus;
 - vähäpuustoiset jouto- ja kitumaan suot;
 - luhdat, joiden ominaispiirteenä on erirakenteinen lehtipuusto tai pensaskasvillisuus sekä pintavesien pysyvä vaikutus;
- Rehevät lehtolaidut, joiden ominaispiirteitä ovat lehtomulta, vaateliias kasvillisuus sekä luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen puusto ja pensaskasvillisuus;
- Kangasmetsäsaarekkeet, jotka sijaitsevat ojittamattomilla soilla tai soilla, joissa luontainen vesitalous on pääosin säilynyt muuttumattomana;
- Kallioperässä olevat tai kivennäismaahan uurtuneet, jyrkkärinteiset, pääosiltaan vähintään kymmenen metriä syvät rotkot ja kurut, joiden ominaispiirteenä on luonteenomainen muusta ympäristöstä poikkeava kasvillisuus;
- Pääosiltaan vähintään kymmenen metriä korkeat jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät;
- Karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot ja louhikot, joiden ominaispiirre on harvahko puusto.
- Metsälakikohteet erottuvat selvästi ympäristöstään ja ovat pienialaisia ja usein metsätaloudellisesti vähämerkityksellisiä. Kasvillisuus, maaston muodot tai esimerkiksi puusto poikkeavat ympäröivästä metsästä. Luonnontilaisuudesta kielivät järeät vanhat puut tai runsas lahoppuusto. Metsälakikohteita saattaa tyypillisesti löytyä purojen läheisyydestä tai hakkuiden ulkopuolelle jääneiltä soilta ja kallioilta. Ominaisuuksiltaan äärimmäisillä kohteilla elää vaateliasta lajistoa.

2. Luonnonsuojelulain luontotyypit

Luonnonsuojelulain perusteella rauhoitettuja ovat

- Jalopuumetsiköt
 - Tervaleppäkorvet
 - luonnontilaiset hiekkarannat,
 - Merenrantaniityt ja hiekkadyynit
 - Yksittäiset maisemaa hallitsevat puut, katajakedot ja lehdesniityt
-
- Luontotyypit ovat harvinaisia ja usein pinta-alaltaan pieniä, mutta silti arvokkaita luonnon monimuotoisuudelle ja maisemansuojelulle. Suojelun tavoitteena on säilyttää luontotyyppien ominaispiirteet, joissakin kohteissa luontotyyppien säilyminen saattaa edellyttää jatkuvaa hoitoa ja käyttöä.
 - Luonnonsuojelulain luontotyyppijä ei saa muuttaa niin, että ominaispiirteiden säilyminen vaarantuu. Muuttamiskielto tulee voimaan, kun ELY-keskus on päätöksellään määritellyt alueen rajat ja antanut päätöksen tiedoksi alueen omistajille ja haltijoille. Päätöstä valmisteltaessa kuullaan maanomistajia ja muita asianosaisia.

• Talousmetsien luonnonsuojelu valtionmailla

- **Luonnonvarasuunnitelma** on strateginen luonnonvarojen käytön suunnitelma, joka laaditaan tiiviissä yhteistyössä alueen sidosryhmistä koostuvan yhteistyöryhmän kanssa. Siinä määritellään toiminnan päälinjaukset ja niitä tukevat maankäyttöratkaisut.
- **Alue-ekologinen tarkastelu**
- Luonnonvarasuunnitelmaan kuuluu myös alue-ekologinen tarkastelu, jossa arvioidaan ekologisen verkoston edustavuus ja luontoarvojen säilymisen kannalta tehtävät toiminnan rajoitukset ja tavallisesta poikkeavat toimintatavat.
- Metsien käyttöön liittyvät arvot, periaatteet ja toimintamenetelmät on koottu [Metsähallitus Metsätalous Oy:n ympäristöoppaaseen](#).

YLEISTEN YHTEISKUNNALLISTENVELVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN MONIKÄYTTÖMETSISSÄ 2018 (2017)*

Metsienkäsittelyn yhteydessä säästetyn puuston määrä:

- Säästöpuu, kpl/ha 13,5 (11,8)
- Järeä haapa, m3/ ha 0,4 (0,34)
- Luontokohteiden säilyminen

Kokonaispanos monimuotoisuuden turvaamiseksi, milj. € 43,9 (37,8) (HUOM. MH:n liikevaihto 328milj, tulos 106 milj, tuloutus valtiolle 96 milj)

Ensisijaisesti luonnon monimuotoisuuden huomioon ottamisen takia metsätaloustoiminnan ulkopuolella tai rajoitetun käytön piirissä oli 190 299 ha metsämaata v. 2018.

- Ei hakkuita/poiminta 166 548 ha
- Rajoitettu käyttö 26 419 ha

YHTEENSÄ 192 967 HA (vrt. Suomessa suojeltu metsää 2,7 milj ha)

METSO-OHJELMA

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2014-2025 eli METSO yhdistää metsien suojelun ja talouskäytön.

- Vapaaehtoisuuteen pohjaava METSO tarjoaa maanomistajalle mahdollisuuden suojella metsäänsä korvausta vastaan, joko pysyvästi tai määräaikaisesti. METSO-ohjelmassa toteutetaan myös luonnonhoitoa ilman maanomistajalle aiheutuvia kuluja.
- **Tavoitteena 178 000 hehtaaria vuonna 2025**
- Vuosina 2008-2017 METSO-ohjelman rahoituksella on perustettu uusia suojelualueita yksityisten maanomistajien, kuntien, seurakuntien ja yhtiöiden maille sekä hankittu alueita valtiolle luonnonsuojeluun noin 51 540 hehtaaria. Kun mukaan lasketaan vuonna 2014 valtioneuvoston METSO-periaatepäätöksellä 13 000 hehtaaria luonnonsuojeluun siirrettyjä Metsähallituksen maita, on ympäristöministeriön hallinnonalalla suojeltujen METSO-kohteiden kokonaispinta-ala nyt noin 64 540 hehtaaria. Tämä on 67 % ympäristöministeriön 96 000 hehtaarin suojelutavoitteesta vuodelle 2025. Jotta tavoite saavutetaan, kohteita tulee suojella keskimäärin 3 900 hehtaaria vuosittain ohjelman loppukauden aikana.